

Børne- og socialminister Mai Mercados talepapir

Anledning	Besvarelse af samrådsspørgsmål F og G
Dato / tid	Torsdag den 7. december 2017 kl. 12-13
Talens varighed	Ca. 18 minutter
Sted	FT 2-141

Det talte ord gælder

[Indledning]

Tak for ordet. Og tak for muligheden for at drøfte centrale spørgsmål i forhold til socialtilsynene.

Jeg bliver i det ene samrådsspørgsmål spurgt, om jeg mener, at socialtilsynenes praksis og procedurer for vurderinger af tilbuddene generelt fungerer hensigtsmæssigt. Der henvises i den forbindelse til DR's dokumentarudsendelse om tilsynet med et konkret tilbud, Småskolen ved Nakkebølle Fjord.

I det andet samrådsspørgsmål bliver jeg spurgt, om jeg mener, at kvalitetsmodellen i tilstrækkelig grad bidrager til at tegne et objektivt billede af kvaliteten på et institutionstilbud, når det i nogle tilfælde ikke lykkes for tilsynene at identificere og gribe ind over for tilbud, hvor dagligdagen er præget af f.eks. vold, trusler og mistro, mens der omvendt gives påbud til institutioner for mindre forseelser.

Svarene på de to spørgsmål hænger tæt sammen, så jeg vil besvare dem samlet.

[Grundlæggende tillid til socialtilsynenes praksis og procedure]

Lad mig starte med at sige, at det er meget vigtigt for mig, at de socialtilsyn, som vi har sat til at føre tilsyn med kvaliteten i tilbud til nogle af vores allersvageste borgere, også selv har en ordentlig kvalitet.

Når det er sagt, så har jeg faktisk grundlæggende tillid til socialtilsynene og til den måde, de udfører deres arbejde på.

Da der i 2012 blev indgået en bred politisk aftale om et nyt socialtilsyn, skete det på baggrund af en række sager, hvor der ikke var ført ordentligt tilsyn. Det havde formentlig haft konsekvenser for de børn, unge og voksne, der boede på tilbuddene. Derudover stod vi i en situation, hvor 98 kommuner havde haft meget forskellig praksis, ligesom kommunernes forskellige roller som både tilsyn og driftsherre var sammenblandede.

Det er derfor vigtigt at huske på, hvor vi stod dengang, og hvad formålet var med de nye socialtilsyn. Det var blandt andet, at de skulle "rydde ud" i tilbud, som f.eks. ikke havde tilstrækkelige kompetencer, som ikke havde egnede fysiske rammer, som ikke havde en kompetent ledelse, og som ikke havde styr på økonomien. Vi ønskede at hæve kvaliteten på stederne, som

passer på børn og unge, når forældrene har svigtet, så de bliver mødt med pædagogisk forståelse og en ordentlig tilgang.

Derfor fik de fem socialtilsyn – som jo vel og mærke er kommunale tilsyn - til opgave at føre et mere kvalificeret og professionelt tilsyn. De fik nogle sanktionsmuligheder som f.eks. muligheden for at give påbud og trække en godkendelse tilbage. Med det fulgte også et stort ansvar for at gøre arbejdet i overensstemmelse med socialtilsynsloven regler, og ikke mindst i dialog med tilbuddene.

Det var det Folketinget vedtog, og som trådte i kraft 1. januar 2014.

Med udgangen af 2016 førte socialtilsynene tilsyn med i alt ca. 2.000 tilbud og 6.000 plejefamilier, og faktisk lader der til generelt at være en positiv vurdering af socialtilsynet fra tilbuddene. F.eks. viste Socialstyrelsens midtvejsevaluering fra 2016, at mellem 52 % og 72 % af plejefamilier og tilbud udtrykte en høj grad af tilfredshed med socialtilsynet. Plejefamilierne og tilbuddene blev spurgt om deres tilfredshed med forløbet omkring det seneste tilsynsbesøg og med det generelle samarbejde med socialtilsynet.

Der vil i sagens natur være tilbud, som ikke er tilfredse med socialtilsynet, når socialtilsynet kritiserer deres praksis, eller måske ligefrem lukker tilbuddet. Men det er altså lige præcis den opgave, vi har givet socialtilsynene, og jeg har fortsat tillid til, at socialtilsynene generelt varetager opgaven i overensstemmelse med socialtilsynslovens formål. Jeg har tillid til, at når de griber til at lukke et tilbud – eller når et tilbud ikke blev regodkendt – så er det fordi, at kvaliteten ikke er god nok. Og det er jo hele meningen med systemet.

Men hvis der sker fejl i socialtilsynene, skal vi selvfølgelig reagere på dem, og hvis der viser sig at være generelle forhold, der er u hensigtsmæssige, er jeg åben overfor, at vi drøfter dem.

I samrådsspørgsmål F nævnes konkret tilsynet med Småskolen ved Nakkebølle Fjord, som det blev beskrevet i DR's dokumentarudsendelse, som et eksempel på, at socialtilsynenes praksis og procedurer ikke fungerer hensigtsmæssigt.

Dokumentaren rejste ganske rigtig nogle spørgsmål om tilsynets praksis og procedurer, men en tv-udsendelse viser dog sjældent det fulde billede. Derfor har jeg bedt Socialtilsyn Midt om en redegørelse for forløbet i forbindelse med deres tilsyn med det konkrete tilbud. Socialtilsynet har indsendt en redegørelse, hvor

de beskriver det konkrete tilsynsforløb, deres sagsskridt og den proces, de har været igennem. Derudover vurderer socialtilsynet deres egen indsats i sagen og beskriver konkrete tiltag på baggrund af den konkrete sag.

Redegørelsen viser, at socialtilsynet ikke bare forholder sig passivt i forhold til det konkrete tilbud, men agerer på de oplysninger, de får, og følger tilbuddet tæt.

Redegørelsen beskriver således et forløb, der forandrer sig. Hvor beboere og medarbejdere i 2016 udtaler sig meget positivt om tilbuddet i forbindelse med et tilsyn, og hvor socialtilsynet reagerer, da de senere - tidligt i 2017 - får nye kritiske oplysninger. Det fremgår desuden af redegørelsen, at det skærpede tilsyn og de 9 påbud ikke bare bortfalder, som man ellers kan få indtrykket af i dokumentarudsendelsen. Tilbuddet har efter socialtilsynets opfattelse opfyldt de 9 påbud, men socialtilsynet fører fortsat et intensiveret tilsyn med stedet.

Redegørelsen for det konkrete tilsynsforløb giver ikke i sig selv grundlag for at vurdere, at socialtilsynenes generelle praksis og procedurer er uhensigtsmæssige.

Men det beskrevne forløb illustrerer, at det er vigtigt, at medarbejdere, borgere og pårørende har mulighed for at henvende sig anonymt til socialtilsynet, så tilsynet kan reagere på forhold, som socialtilsynet ikke har fået oplyst fra tilbuddet.

Jeg bliver også i samrådsspørgsmål F spurgt, hvilke initiativer, jeg mener, der er nødvendige for at sikre, at socialtilsynene kommer til at fungere efter hensigten.

Til det vil jeg først og fremmest bemærke, at Socialstyrelsen i 2018 vil gennemføre den anden evaluering af tilsynsreformen. Evalueringen tager udgangspunkt i en gentagelse af midtvejsevalueringen fra 2016, så vi udover nogle konkrete resultater også får noget at vide om udviklingen siden midtvejsevalueringen.

Jeg ser frem til, at evalueringen giver os mere faktuel viden om, hvordan socialtilsynene fungerer. Foreløbigt har jeg ikke grundlag for at konkludere, at tilsynene ikke fungerer efter hensigten. Jeg kommer lidt mere ind på evalueringen undervejs.

[Kvalitetsmodellen]

Jeg bliver også spurgt, om jeg mener, at kvalitetsmodellen i tilstrækkelig grad bidrager til at tegne et objektive billede af

kvaliteten på tilbuddene, når det ikke lykkes socialtilsynet at opdage alvorlige forhold i nogle tilbud, mens andre tilbud får påbud for "småforseelser".

For at tage småforseelserne først, så er jeg bekendt med, at det i socialtilsynenes første år forekom, at et tilbud fik et påbud f.eks. for ikke at have sat et rygeskilt op. Det burde slet ikke kunne forekomme længere. I forbindelse med den politiske opfølgning på midtvejsevalueringen i 2016 blev det aftalt, at indsætte en bagatelgrænse i lovgivningen, som gør, at der kun kan gives påbud for forhold, der er så alvorlige, at de kan have betydning for godkendelsen. De nye regler trådte i kraft den 1. januar 2017.

Kvalitetsmodellen er et centralt dialogredskab, som giver socialtilsynet et systematisk udgangspunkt for den samlede faglige vurdering af tilbuddenes kvalitet. Kvalitetsmodellen understøtter desuden en ensartet tilgang i tilsynet og gør, at tilbuddene ved, hvad de bliver vurderet på.

Kvaliteten af et tilbud skal vurderes i forhold til, om tilbuddet formår at forbedre borgernes situation og bidrage til borgernes trivsel. Kvalitetsmodellen har derfor allerede i dag fokus på de resultater der skabes for borgerne. Det gælder for alle de syv temaer, at det er resultaterne for borgerne, der er i fokus.

Tilsynet *skal* vurdere kvaliteten af tilbuddet ud fra de kriterier og indikatorer, der er angivet under hvert af de syv temaer, men *kan* også inddrage andre forhold inden for rammerne af det enkelte tema.

Det enkelte tilbud får en score mellem 1 og 5 for hvert tema.

Tilbuddet får ikke en samlet score for de syv temaer samlet. Men socialtilsynet foretager på baggrund af scorerne for de syv temaer en samlet, faglig vurdering under hensyn til tilbuddets karakter og målgruppe. Den samlede faglige vurdering bliver offentliggjort på Tilbudsportalen. Så der er allerede i dag fokus på tilbuddets samlede resultater.

Midtvejsevalueringen fra 2016 viste, at kvalitetsmodellen var blevet taget godt imod af plejefamilier og tilbud. I forbindelse med den politiske opfølgning på midtvejsevalueringen blev det aftalt, at kvalitetsmodellen skulle justeres, og det er den blevet. Modellen er blevet målrettet, tydeliggjort og forenklet for at tilpasse den i forhold til de forskellige tilbudstyper, den skal anvendes i forhold til.

Jeg har ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at sige, at kvalitetsmodellen ikke fungerer efter hensigten. Og generelt

mener jeg, at vi skal passe på, at vi ikke gør hele tilsynsmodellen mere bureaukratisk, end det er nødvendigt. Der er jo fx allerede i dag adgang til at klage til Ankestyrelsen over alle afgørelser, der træffes af socialtilsynet. På den måde indeholder systemet allerede mulighed for at få en "anden instans" vurdering af socialtilsynets afgørelser og vurderinger, herunder hvis det konkrete tilbud ikke mener, at socialtilsynet optræder uvildigt.

Så jeg synes også her, at vi skal afvente den kommende evaluering, så vi har noget konkret viden, før vi griber til at ændre et centralt element i socialtilsynsmodellen. Og derfor har vi jo også i forbindelse med den netop indgåede satspuljeaftale aftalt, at vi skal drøfte kvalitetsmodellen, når evalueringen af tilsynsreformen foreligger.

[Tilsynsreformen skal evalueres igen – nærmere om denne evaluering]

Når nu jeg har talt en del om den kommende evaluering af tilsynsreformen, vil jeg ganske kort lige beskrive omfanget af den. Evalueringen tager som nævnt udgangspunkt i en gentagelse af midtvejsevalueringen, og formålet med evalueringen er også denne gang at vurdere, om de centrale formål med tilsynsreformen er opnået, og at informere om tilsynsreformens implementering og virkninger.

For bare at nævne nogle få af de emner, som kommer til at indgå i evalueringen, så vil evalueringen bl.a. belyse tilsynenes bemanning og kompetencesammensætning, tilsynenes anvendelse af anmeldte og uanmeldte tilsyn, brugen af sanktioner, anvendelse af klageadgangen samt brugen af whistleblowerordningen.

Evalueringen vil desuden belyse tilbuddenes og plejefamiliernes oplevelse af tilsynet. Denne del af evalueringen gennemføres som en spørgeskemaundersøgelse, der omfatter *alle* tilbud og plejefamilier, der er underlagt socialtilsynet.

Evalueringen forventes offentliggjort i foråret 2018, og vil forhåbentlig gøre os meget klogere på konkrete forhold omkring socialtilsynene, og give os noget konkret kvantitativ og kvalitativ viden. Når evalueringen er færdig, vil jeg lige som sidst invitere alle partier til drøftelser af, om evalueringen giver grundlag for ændringer af lovgivningen eller for andre initiativer.

[Der gøres allerede meget for at sikre kvaliteten i socialtilsynet]

Selv om jeg synes, at socialtilsynsmodellen grundlæggende fungerer, så er det jo ikke sådan, at socialtilsynene bare får lov til at passe sig selv.

Socialstyrelsens auditfunktion har en væsentlig rolle i forhold til løbende at følge socialtilsynenes praksis og understøtte, at de fem socialtilsyn har en ensartet praksis. Jeg vil bare nævne nogle få større konkrete initiativer.

- Socialstyrelsen har i 2017 gennemført en stikprøveundersøgelse med fokus på tilsynenes inddragelse af oplysninger fra borgerne. På baggrund af undersøgelsens resultater vil Socialstyrelsen iværksætte flere initiativer, der skal styrke tilsynenes inddragelse af borgerperspektivet.
- Som opfølgning på vedtagelsen af de nye regler om voksenansvar i forhold til anbragte børn og unge har Socialstyrelsen sammen med Ankestyrelsen gennemført undervisningsforløb for alle fem socialtilsyn.
- Socialstyrelsen gennemførte i 2016 en stikprøveundersøgelse med fokus på kvaliteten af socialtilsynenes afgørelser. Det førte bl.a. til, at

Ankestyrelsen gennemførte kurser i alle fem socialtilsyn om ”Den gode afgørelse”, og at Socialstyrelsen har udarbejdet udkast til en fælles systematik for afgørelsesskrivelser.

Socialstyrelsen udarbejder hvert år en rapport om socialtilsynenes virksomhed. Årsrapporten for 2016 vil meget snart blive offentliggjort, og den vil lige som sidste år blive oversendt til udvalget i forbindelse med offentliggørelsen.

Socialstyrelsen gennemførte derudover i 2016 en midtvejsevaluering af implementeringen af tilsynsreformen. I sommeren 2016 afholdt den tidligere social- og indenrigsminister politiske drøftelser om opfølgning på midtvejsevalueringen. Drøftelserne førte til en aftale om nogle ændringer af socialtilsynsloven, som trådte i kraft den 1. januar 2017.

Dengang blev der bl.a. indført en bagatelgrænse for påbud, som jeg tidligere har nævnt, vi fik et mere målrettet tilsyn med de tilbud, der er oprettet som fonde, vi fik indført opsættende virkning for afgørelser om ophør af godkendelse, og vi fik præciseret, at dialog med tilbud skal indgå som et led både i godkendelsesprocessen og i forbindelse med det driftsorienterede tilsyn.

[Afslutning]

Som sagt har jeg fortsat grundlæggende tillid til socialtilsynene og til den samlede model, som har været i kraft siden 2014. Der gøres allerede et stort arbejde for at understøtte og sikre kvalitet i socialtilsynenes arbejde.

Det betyder ikke, at der ikke er ting, der kan gøres bedre, og det betyder heller ikke, at der ikke stadig kan komme konkrete sager, som er gået galt, eller som ikke er håndteret hensigtsmæssigt. Socialtilsynene er ikke ufejlbarlige. Derfor skal vi fortsat have fokus på dem og følge deres praksis tæt.

Og som nævnt vil den kommende evaluering give os noget faktuel viden at stå på, når vi efterfølgende samles til generelle drøftelser om denne.

Tak for ordet.